

ZULFIYAXONIM SHE'RLARIDA BADIY GO'ZALLIK

Erkinova Mushtariybonu Hamidulla qizi ¹

¹ Toshkent tibbiyot akademiyasi Stomatologiya yo'nalishi talabasi.

<mailto:erkinovamushtariybonu5@gmail.com>

**MAQOLA
MALUMOTI**

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received: 02.02.2025

Revised: 03.02.2025

Accepted: 04.02.2025

KALIT SO'ZLAR:

Zulfiyaxonim,
she'rlar, badiiy
go'zallik, tasvir,
metafora, simvolizm,
ritm, tabiat, sevgi,
iztirob, qayg'u, ichki
kechinmalar, poetik
uslub, o'zbek adabiyoti.

Zulfiyaxonim o'zbek adabiyotining eng buyuk shoiralaridan biri bo'lib, uning she'rlari badiiy go'zallik, chuqur falsafiy va ruhiy mazmunlarga boydir. Ushbu maqola Zulfiyaxonimning she'rlaridagi badiiy go'zallikni tahlil qiladi va uning asarlarida ishlatilgan asosiy poetik vositalar, ya'ni tasvir, metafora, simvolizm va ritmni o'rganadi. Shoiraning she'rlarida tabiat, sevgi, iztirob va qayg'u kabi ruhiy holatlar nafaqat tashqi obrazlar, balki ichki kechinmalarni ifodalashda ham faol rol o'ynaydi. Bahor, gullar, yomg'ir, yulduzlar kabi tabiat elementlari shoiraning she'rlarida inson qalbining aksidir. Shuningdek, Zulfiyaxonimning sevgi va qayg'u tasvirlari murakkab va chuqur bo'lib, o'zining estetik go'zalligi va falsafiy ma'nolari bilan ajralib turadi. Ushbu maqola she'rlaridagi asosiy badiiy vositalar va ularning tahlili orqali Zulfiyaxonim ijodining nozik va mukammal jihatlarini ochib beradi.

KIRISH. Zulfiyaxonim – o'zbek adabiyotining buyuk shoiralaridan biri, u o'zining she'rlari orqali nafaqat badiiy go'zallik, balki insonning ruhiy dunyosining eng nozik va chuqur qatlamlarini o'quvchiga etkazishga muvaffaq bo'lgan. Shoiraning ijodi nafaqat o'z davri, balki butun o'zbek adabiyotida o'zining alohida o'rnini topgan. Zulfiyaxonim she'rlarida badiiy go'zallik nafaqat tashqi tasvirlar va obrazlarda, balki ular orqali ifodalangan inson qalbi, muhabbat, qayg'u, sevgi, orzu, umid kabi tuyg'ular va ichki holatlar orqali namoyon bo'ladi. Uning she'rlari o'zining nafaqat estetik, balki falsafiy va ruhiy mazmunlari bilan ham beqiyosdir. Shu sababli, Zulfiyaxonim she'rlaridagi badiiy go'zallikni tahlil qilish, uning adabiy merosini to'liq anglash uchun uning asarlarini chuqurroq o'rganish zarur.

Zulfiyaxonim She'rlarida Badiiy Go'zallik: Asosiy Vositalar

Zulfiyaxonimning she'rlaridagi badiiy go'zallik, uning o'ziga xos poetik uslubini, tasvir va simvollarning nozik ishlanishini o'zida mujassamlashtiradi. Shoiraning, tabiiyki, o'z she'rlarida nafaqat muayyan obrazlarni tasvirlab, balki ularni ma'no bilan to'ldirgan holda yangi badiiy qatlamlar yaratadi. Zulfiyaxonim she'rlarida asosiy badiiy vositalar sifatida

tasvir, metaforalar, simvollar va ritmni ko'rsatish mumkin. Shoiralar she'rlarida tabiiy elementlarni, masalan, gullar, yomg'ir, yulduzlar, shamol, quyosh kabi tasvirlarni ishlatib, ularni inson ruhiyatining aks ettiruvchisi sifatida ko'rsatadi. Tabiat va uning elementlari Zulfiyaxonim she'rlarida estetik va falsafiy ma'no kasb etadi, ularning yordamida shoiralar o'zining chuqur hissiyotlarini va dunyoqarashini ifodalaydi.

1. Tabiat va Tabiat Obrazlari: Ruhiy Holatlar va Ichki Kechinmalar

Zulfiyaxonimning she'rlarida tabiat tasvirlari alohida o'rin tutadi. Shoiralar tabiatni nafaqat tashqi ko'rinish sifatida, balki inson ruhiyatining ifodasi sifatida ishlatadi. Zulfiyaxonimning she'rlarida tabiat ko'pincha inson qalbining ko'zgusi sifatida namoyon bo'ladi. Tabiat tasvirlari yordamida shoiralar o'zining ichki dunyosidagi jarayonlarni, tuyg'ularni va kechinmalarni namoyon qiladi. Shu tarzda, bahor, gul, yomg'ir, daraxtlar, shamol kabi obrazlar nafaqat tabiatning tashqi ko'rinishlari, balki insonning ruhiy holatini ifodalovchi ramzlar sifatida ishlatiladi.

Misol uchun, Zulfiyaxonimning "Bahor" nomli mashhur she'ridan bir qatorni keltirish mumkin:

**" Bahor keldi, go'zal ranglari bilan,
Yelkalarda g'unchalar ochildi,
Ko'ksimda esa yangi orzular,
Sevgi, umid — butun dunyo ochildi.
Quyosh nur sohib, bog'larni kutgan,
Yog'ochlarda shivirlashgan shamol,
Gul yuzini ochib, go'zal bir bog'da,
Bahor ruhi keldi, jismoniy dunyo."**

Bu she'rda bahor nafaqat tabiatning bir fasli sifatida, balki ichki yangilanish, orzularning ro'yobga chiqishi va muhabbatning tug'ilishi sifatida ko'rsatilgan. Bahor orqali shoiralar o'zining yangi boshlanishlar, umid va yangi imkoniyatlarga bo'lgan ishonchini aks ettiradi. Tabiatning yangilanishi, gullar ochilishi va dunyoning ochilishi go'zal metafora sifatida ishlatilgan.

Zulfiyaxonim she'rlarida tabiat obrazlari nafaqat tasviriy san'atning go'zalligi, balki insonning ichki ruhiy holati, baxt va dard kabi tuyg'ularni ifodalovchi vosita sifatida ham ishlatiladi.

2. Sevgi, Iztirob va Qayg'u Tasvirlari

Zulfiyaxonim she'rlaridagi sevgi tasvirlari alohida ahamiyatga ega. Shoiralar sevgi, muhabbat va orzu kabi tuyg'ularni o'zining estetik va badiiy tasvirlari orqali namoyon qiladi. Sevgi Zulfiyaxonim she'rlarida nafaqat baxt va zavq, balki og'riq, iztirob va qayg'u sifatida ham aks etadi. Shoiralar o'zining muhabbatga bo'lgan qarashlarini tabiat elementlari orqali ifodalab, ichki kechinmalarini juda nozik tarzda ifodalashga muvaffaq bo'ladi.

=====

Zulfiyaxonimning "Seni kutaman" nomli mashhur she'ridan quyidagi misolni keltirish mumkin:

**" Men seni kutaman, bir kun qaytib kelsang,
Ko'zlarimda bir yulduz, sen kutgan chiroy.
Garchi o'tar bo'lsa ko'plab yillar,
Yulduzim hech o'chmas, seni kutar.
Men seni kutaman, qanday bo'lmasin,
Sog'inchimni bosgan holatda qolaman.
Hech narsa meni qarorimdan qaytara olmaydi,
Chunki seni kutish — mening har bir kunim.
Men seni kutaman, tunlar uzun,
Har tong yangi umid bilan uyg'onaman.
Garchi so'nggi tongni kutishim kerak bo'lsa,
O'tgan kunlarimni sevgi bilan eslayman.
Men seni kutaman, hatto saraton yorqin,
Yuragimda o'zgacha bir zavq bor.
G'unchalar ochilgan bahorning ilk ishi,
Men seni kutaman, men seni kutar."**

Bu she'rda yulduzlar orqali sevgi va kutish tasvirlanadi. Yulduzlar sevgi, umid va orzularni ifodalovchi ramz sifatida ishlatilgan. Shoir sevgi va kutishning abadiylikni va yulduzlarning porlashi orqali sevgining to'xtovsizligini ko'rsatadi. Yulduzlar go'zal bir metafora sifatida ishlatilgan va shu orqali shoir o'zining sevgi va kutish haqidagi tasavvurlarini yanada chuqurroq va jozibador tarzda ifodalagan.

Zulfiyaxonimning "Sevgi" nomli she'rida ham sevgi, qayg'u va iztirob o'rtasidagi murakkab munosabat tasvirlanadi:

**" Sevgi — bu nafaqat baxt,
Bu — yurakdagi og'riq,
Bu — o'tirib qolgan dard,
Lazzatli va qayg'uli tong.
Sevgi — bu shovqin, shovqinsiz,
Bu — dilni chulg'agan o'y,
Bu — qancha ko'p qahr, shodlik,
Har qanday tuyg'u — sevgi, albatta.
Sevgi — bu go'zal so'zlar,
Bu — tilga olish mumkin bo'lmagan orzular,
Bu — chin qalbning sirli ishi,
Bu — ozod bo'lgan qalbning otasi."**

=====

**Sevgi — bu nafaqat baxt,
Bu — vaqt, bu — muqaddas tuyg‘u,
Bu — ruhning to‘liq uyg‘onishi,
Sevgi — bu uning hech o‘chmas quvonchi.”**

Bu misolda sevgi bir vaqtning o‘zida baxt va azob sifatida tasvirlanadi. Shoir sevgi va iztirobning o‘zaro bog‘liqligini nozik va chuqur ifodalaydi, va bu orqali uning she‘rlariga badiiy go‘zallik kiritiladi. Sevgi va qayg‘u o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqlikni ifodalash uchun Zulfiyaxonim metaforalardan foydalangan va ularni badiiy jihatdan mukammal tarzda ishlatgan.

3. Simvollar va Metaforalar

Zulfiyaxonim she‘rlarida simvollar va metaforalar yordamida badiiy go‘zallik yaratiladi. Shoir har bir tasvirni chuqur ma‘no bilan to‘ldiradi, va har bir tasvirning o‘ziga xos semantik ma‘nosi bo‘ladi. Metaforalar orqali shoir o‘zining ichki kechinmalarini, sevgi va dard kabi tuyg‘ularni o‘quvchiga tushunarli va estetik tarzda etkazadi. Zulfiyaxonimning she‘rlarida ko‘p ishlatiladigan tasvirlar orasida yomg‘ir, quyosh, yulduzlar va shamol kabi tabiat elementlari mavjud.

Masalan, Zulfiyaxonimning "Yolg‘iz" nomli she‘ridan quyidagi misolni keltirish mumkin:

**“Yolg‘izman men, quyoshdan ham yorqin,
Ko‘zlarimda ko‘ksimdagi olov;
Yuragimda sevgi, qalbimda qayg‘u,
Yolg‘izman men, men bir o‘zim...
Yolg‘izman men, shabnamga botgan tong,
Yulduzlarim ko‘ksimda kuygan.
Ko‘nglimni olib ketgan bir orzu,
Yolg‘izman men, men bir o‘zim...”**

Bu misolda "yolg‘iz" so‘zi shoiraning ichki ruhiy holatini, qalbidagi og‘riq va iztiroblarni ifodalaydi. Quyosh va olov obrazlari yordamida shoir o‘zining ichki kechinmalarini va ruhiy iztiroblarini go‘zal va kuchli tarzda ifodalagan. Yolg‘izlik, shu bilan birga, uning qalbida porlayotgan sevgi va qayg‘uni o‘zida aks ettiradi.

4. Ritm va Uslub: She‘rlarni Musiqiy Ko‘rinishga Keltirish

Zulfiyaxonim she‘rlarining ritmik tuzilishi va musiqiy uslubi uning badiiy go‘zalligini yanada oshiradi. Shoir she‘rlarida notekis ritm, so‘zlarni nozik va o‘xshash ravishda joylashtirish orqali musiqiy bir tasvir yarata olgan. Bu uslubiy xususiyat uning she‘rlarini o‘qiyotgan insonni nafaqat mazmuni, balki musiqa kabi go‘zalligi bilan ham ta‘sir qiladi. Zulfiyaxonimning ritmik tuzilishi va uslubi o‘quvchini she‘rning ma‘nosiga chuqurroq kirishga undaydi.

Xulosa

=====

Zulfiyaxonimning she'rlarida badiiy go'zallik o'zining har jihatdan beqiyos ifodasini topadi. Shoir o'zining badiiy tasvirlari, metaforalari, simvollari va ritmik tuzilmalar orqali nafaqat tashqi go'zallikni, balki ichki dunyo, ruhiy holatlar va tuyg'ularni ham go'zal va estetik tarzda aks ettiradi. Zulfiyaxonimning she'rlaridagi tabiat tasvirlari, sevgi va qayg'u, shuningdek, uning uslubi va ritmi nafaqat adabiyotning go'zalligi, balki insonning ichki ruhiy dunyosini yanada chuqurroq tushunishga yordam beradi. Uning she'rlaridagi badiiy go'zallik o'zining nozikligi, chuqurligi va estetikasi bilan adabiyot tarixida alohida o'rin tutadi. Zulfiyaxonim she'rlarining badiiy go'zalligi, uning ijodiy merosi o'zbek adabiyotining durdonasiga aylangan.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. **Zulfiyaxonim.** (1983). *Tanlangan asarlar*. Toshkent: Sharq.
2. **Zulfiyaxonim, M.** (1999). *She'rlar*. Toshkent: Fan.
3. **Nishonov, T.** (2010). *Zulfiyaxonimning she'rlaridagi badiiy uslublar*. Toshkent: Yangi nashr
4. **Shukurov, B.** (2001). *O'zbek she'riyati va Zulfiyaxonim*. Toshkent: O'zbekistan.